

Dansmusiken föddes i Düsseldorf

Dynamon som drev utvecklingen mot modern elektronisk dansmusik var den tyska gruppen Kraftwerk. Torbjörn Elensky och Tomas Kanerva har läst den första analytiska biografien.

Vill man veta hur det var att leva i Kalifornien på 60-talet kan man lyssna på Beach Boys. Vill man veta hur det var att leva i Västskyland på 70-talet kan man lyssna på Kraftwerk. Bandets medlemmar, Ralf Hütter, Florian Schneider, Karl Bartos och Wolfgang Flür, tillhör generationen som växte upp efter kriget i ett Västskyland som gjorde vad det kunde för att skylla över sin skamliga historia mot hängiven amerikansism. De var bland de första att bejaka en normaliserad ryshet och återknyta till traditionerna från tiden före brunnet. Bauhaus, framtidsoptimismen och framsynsbeten.

I början missförstod somliga, fars såväl som helikare, deras tyska kammerstil. Utåtlandens som "Vi sjunger på tyska för att vi är tyska" bemöttes inte översende, särskilt som de då halv-unga artisterna var förda kostymer av tysk 30-talsmodell, starka skjortkragar och elegant sidbena. Det var en image som stöpliser som David Bowie med flera apade efter. Den geniale epigonen Bowie hade under sin Kraftwerk-inspirerade epok i slutet av 70-talet lika svårt att hålla sin högerarm i schack som Dr Strangelove. Det gäller också andra, mindre begåvade efterföljare. Tiden har sedan dess mogat, inte minst tack vare Kraftwerk.

Musikjournalisten Tim Barr, en auktoritet på elektronisk dansmusik, har nyligen kommit med den mest ambitiösa och insiktsfulla boken om det tyska musikiska livet. Förutom att kartlägga influenserna såväl på sin från Kraftwerk, placeras han i gruppen i ett ideosammanhang där, som nämns, normaliseringen av Västskyland, arvet från Bauhaus, men också efterkrigstidens avantgarder med Stockhausens, Joseph Beuys och Fluxus i spetsen ingår. En av myterna som Kraftwerk framgångsrikt planerar är att konceptet utgår från en Stockhausenkonstert hörd under påverkan av LSD.

Förde in avantgardet i musiken

Urmelmedlemarna, Ralf Hütter och Florian Schneider, kom till popvärlden från de turbulenta avantgardedekretar som var tongivande inte minst i Düsseldorf under 60-talet. Ännu viktigare för avantgardeförkraningen var den osynlige femte medlemmen Emil Schult, som förutom att skriva många av texterna stod för image-, scenkostymer, scenuppträdande, bakgrund, skivkonvolutlika inflytelserikt det musiken i sig.

Kraftwerk bygger vidare på den wagneriska idén om ett *Gesamtkunstwerk*, som också var central för till exempel Bauhaus. Emil Schult var elev till Joseph Beuys och vidarebefordrade och utvecklade flera av hans idéer genom Kraftwerk – inte minst de radikala idéer om direktdemokrati som Beuys drev från slutet av 60-talet genom sitt Deutsche Studentenpartei – och förenade bättre än de flesta popkonstnärer det höga och det låga. Redan före punken förespråkade gruppen en "alla

werk gjorde det möjligt för tyskarna att acceptera sin ryshet, just för att gruppen vare sig var nationalistisk eller propagandistisk. I mötet mellan elektroniken och det lyriska hade Hütter och Schneider också hittat formeln för sin musik. Dialogen mellan människa och maskin blev Kraftwerks tema.

Autobahn letade sig snabbt över till den amerikanska publiken, särskilt den svarta, som aldrig har haft mycket till övers för den inhemska vita grabbrocken. Snart kom singelversioner och en amerikaturé och spektakulära intervjuer i olika medier. Kraftwerk influerades i sin tur av svart amerikansk musik, särskilt James Brown och inte minst av hans basist Bootsy Collins. Funkiga rytmier och basgångar återfinns i deras elektroniblandande och återkoppling till Amerika kom Kraftwerk i sin tur att få ett avgörande inflytande på den svarta musik, byggd på sampling och loopar, som utvecklades från slutet av 70-talet och som idag efter flera metamorfoser betecknas som house och techno.

musik

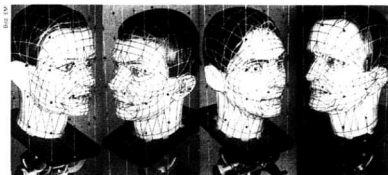
Tim Barr
From Düsseldorf to the Future
(with Love)
Ebury Press, 1998

Kontroll över karriären

Efter *Autobahn* kunde Kraftwerk teckna ett nytt avtal som gav gruppen kontrollen över verken genom ett eget förlag. EMI skötte blott vinylproduktionen och distributionen. Systemet är numera vanligt och präglar förhållandet mellan artist/producer och skivbolag.

Kraftwerk banade alltså inte bara musikaliskt väg för symfonism under senare delen av 70-talet och till en viss del under 80-talet. Innan dess kunde bara de väl-bärgade banden köpa de stora syntar som fanns på marknaden, men den nya vågen upptäcktes snabbt av industrin, som började tillverka små och billiga syntar, till exempel Wasp, som kostade 199 pund 1977. De första programmerbara trummaskinerna kom 1979, de första överkomliga polyfona syntarna 1978.

Tim Barr visar att Kraftwerk deltog aktivt i denna tekniska utveckling. Ett genombrott kom när dess Kling-KlangStudio gjordes mobil, så att den skulle kunna ställas upp på scen var som helst i världen. Samtidigt tog Roland-bolagen fram vad som blev den moderna dansmusikens Fender Strata TB-303, ursprungligen en kommaskin för pubmusik som lär ha varit mycket populär bland finska tangoband. Och utvecklingen fortsatte i Detroit, Chicago, Los Angeles och så vidare – nya looper, nya maskiner, nya ljud och återkopplingen mellan Europa och USA fortsatte via ständigt nya vägar, och nya städer, personer och grupper drogs in. Barr, själv engelsman, förklarar Kraftwerks betydelse genom att gruppen brok upp den tidigare rock- och popmusikens 20-åriga pingpongande mellan USA och England.

Man or machine? Kraftwerks historia kantas av maskiner. De utvecklade bland annat robotar som kunde improvisera live på scen.

Et radikalt grepp för att understryka anonymiteten var tillverkandet av porträttlika skyldedockor som inte bara skulle representera gruppedlemmarna på scenen, utan som förtvivalde PR-agenter och skivbolagsrepresentanter tvingades ha med sig på presskonferenser runt om i världen. Senare utvecklades dockorna till enkla robotar med dockhuvuden som programmerades till att improvisera live på konserter.

Faceless-idealen i dagens moderna elektroniska musik är en frukt av Kraftwerks inflytande. Och även det utvecklades. Producenten Ingemar Koch från Köln är numera något av en pappa för Rheinlandets moderna musik. Under ett antal år har han tillsammans med bland annat Khan, RRR, Mike Ink, Sweet Reinhart och under pseudonymen Dr Walker utvecklat en verksamhet där anonymitet och kreativitet i än högre grad går hand i hand. Men de gamle kommer tillbaka genom bakdrören. Utan att signera sina verk och utan att någon får veta vad som är fakta och vad som är rykten lär före detta Kraftwerkmedlemmar fortfarande vara med i olika produktioner.

En grupp väld i mystik

En slags mystik uppstod redan från början kring Kraftwerk genom att gruppens medlemmar vägrade att ställa upp på intervjuer som förde privatlivet. Inte mycket är känt om deras liv utanför studion och scenen (och knapp ens där) och Barr respektar, om än med viss frustration, tysheten. Människorna Hütter, Schneider, Bartos, Flür och Schult kommer oss inte närmare, men ett avgörande kapitel i den samtida musikhistorien är skrivet – det om Kraftwerks segertåg genom musiksärderna. Gruppen ger både obehagliga och behagliga associationer. Den hyllar industrialism (*totale Mobilumgang*) men också ett högteknologiskt hantverksideal i Stockhausens anda betecknar den sin musik som elektronisk folkmusik.

Det är inte konstigt att den tyska musiken, som frambringat Bach, Schubert och Wagner, också frambringat en storhet som Kraftwerk. Spårten var helt enkel språket – alla skulle sjunga på engelska. Men Kraftwerk inte bara sjöng på tyska, utan deklarerade också att språket själva låte och struktur var avgörande för hur musiken kom att låta.

"Vi kan inte förneka att vi kommer från Tyskland, eftersom den tyska mentaliteten, som är mer avancerad, alltid kommer att utgöra en del av vårt handlande. Vi skapar utifrån det tyska språket, modersmålet som är mycket mekaniskt använder vi som basstruktur för vår musik", sa Ralf Hütter i en intervju 1975.

Kanske är detta det mest framsynta i deras profetiska musikkoncept – garageband och lädlibalsflytt efterträds av elektronisk musik och datorgrafik. Varför inte? Och samtidigt mer utrymme för nostalgi och nostalgi, ex-tatid för en avstrikare från Autobahn för lunch på gasthuset i den lilla westfaliska köpingen. Det är i mångtydigheten som Kraftwerk har sin storhet: nostalgia-fetisken, tyshet internationalism, folklovs-elektronblipp. Vi är alla jämlika inför högtalarna.

Med Ralf Hütters sista ord: "Det är viktigare att öppna upp än att dominera".

TORBJÖRN ELENKY/TOMAS KANERVA

Fnitter och

Boken om flickgänget med mitt
think har drabbat oss, noterar St

När har vi dem över oss – är Ne (tal: lig rot All Sic tek ter et st la ka k sli fly upp grå

roman

Rebecca Wells
Yvaya flickornas gudomliga
helligheter
Albert Bonniers, 1999

En ny roman om flickighet har drabbat världen. Rebecca Wells bok om Ya-Ya-flickorna har legat etta på bestsellerlistorna i USA. Ett år och sält i två miljoner exemplar. En kultbok väser förläggare. Ya-Ya-klubbar väser fram. Författaren hyllas som primas motfator i ett nytt slags feminism.

Tant-groupe som fastman

I romanen möter vi 40-åriga Siddalee Walker, regissör och storsladdsko med rötterna i traskmarken Louisiana. Siddalee är utstrålad med guldguld myshund och tönt till fastman. Connor, en förvånansfull och avtändande tant-groupe som gnolar om äktenskap och inte ens kan trakasseras till otrohet. Vilket